

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

А. В. Бадер, С. О. Вовк

**Міжнародні механізми врегулювання
збройних конфліктів**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів ОС бакалавр

**Полтава
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2024**

ББК 66.4(4Укр)я73
Б87

Рецензенти:

Нефьодов Д. В. – доктор історичних наук, доцент кафедри історії Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського.

Новоскольцева Л. О. – кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедрою політології і міжнародних відносин ДЗ «Луганського національного університету імені Тараса Шевченка».

Бадер А. В., Вовк С. О.

Б87 Міжнародні механізми врегулювання збройних конфліктів: методичні рекомендації для здобувачів ОС бакалавр. – Полтава: Видавництво Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2024. – 23 с.

Методичні рекомендації підготовлені відповідно до навчальної програми освітнього компоненту «Міжнародні механізми врегулювання збройних конфліктів». У виданні розкривається сутність основних видів зовнішнього збройного насилля, висвітлено процес становлення міжнародних механізмів врегулювання збройних конфліктів, приділено увагу аналізу ефективності цих механізмів як в другій половині ХХ – так і на початку ХХІ ст. Засвоєнню матеріалу освітнього компоненту та ґрунтовній підготовці до точок контролю сприятимуть розроблені авторами питання для самоперевірки знань та модульних контрольних робіт.

Для викладачів, здобувачів освіти, аспірантів, наукових працівників, а також для широкого кола читачів, які цікавяться проблемою міжнародних механізмів врегулювання збройних конфліктів.

Видання містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Національного фонду досліджень України за проектом 2021.01/002.

ББК 66.4(4Укр)я73

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного університету імені Тараса
Шевченка*

(протокол № 4 від 24 жовтня 2024 р.)

© Бадер А. В., Вовк С. О., 2024

Зміст

Вступ	4
Структура курсу «Політична історія»	
Змістовний модуль А.	
<i>Тема 1. Сутність поняття та класифікація збройного насилля.....</i>	<i>5</i>
Питання для самоперевірки.....	5
<i>Тема 2. Зовнішнє збройне насилля.....</i>	<i>6</i>
Питання для самоперевірки.....	7
<i>Тема 3 Війна та воєнний конфлікт у практиці функціонування політичних систем різних типів.....</i>	<i>7</i>
Питання для самоперевірки.....	9
<i>Тема 4 Агресія: вплив на глобальний політичний процес штучно сконструйованого виду збройного насилля.....</i>	<i>9</i>
Питання для самоперевірки.....	10
<i>Тема 5. Міжнародний тероризм та політичні системи сучасної світ-системи.....</i>	<i>11</i>
Питання для самоперевірки.....	12
Змістовний модуль Б.	
<i>Тема 1. Політико-правове регулювання збройного насилля в міжнародних відносинах.....</i>	<i>13</i>
Питання для самоперевірки.....	14
План семінарських занять.....	16
Питання до модульних контрольних робіт.....	19
Список рекомендованої літератури.....	21

Вступ

Основною метою вивчення курсу «Міжнародні механізми врегулювання збройних конфліктів» є поглиблення у здобувачів розуміння основних політичних процесів, що відбувались та відбуваються у сучасній світ-системі в розрізі впливу на них різних видів зовнішнього збройного насилля.

Завданнями вивчення курсу «Міжнародні механізми врегулювання збройних конфліктів» є надати знання, щодо принципи й механізми врегулювання збройних конфліктів та основ гуманітарного права; сформулювати бачення глобального політичного процесу та місця в ньому різних видів зовнішнього збройного насилля; закріпити або сформулювати вміння самостійного аналізу міжнародно-правових документів; підвищити рівень політичної свідомості здобувачів.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувач повинен: знати: сутність поняття та класифікацію збройного насилля; види зовнішнього збройного насилля; місце війни та воєнного конфлікту в практиці функціонування політичних систем різних типів; вплив агресії на глобальний політичний процес; сутність та особливості сучасного міжнародного тероризму; особливості політико-правового регулювання збройного насилля в міжнародних відносинах вміти: орієнтуватись у головних концепціях пов'язаних з глобальною безпекою; застосовувати категоріальний апарат до аналізу конкретних політичних явищ; використовувати здобуті знання у своїй професійній та суспільно-політичній діяльності; аналізувати та пояснювати суть політичних подій та процесів; визначати цілі прийняття конкретних політичних рішень.

Структура курсу „Міжнародні механізми врегулювання збройних конфліктів”

Змістовний модуль А.

1. Сутність поняття та класифікація збройного насилля.

Насилля є характерним для людського середовища. Стримувannya від нього відбувається не на інстинктивному рівні, а за допомогою соціокультурних факторів, які не є абсолютними. Усі прояви цього феномену в суспільстві концентруються в явищі соціального насилля, з якого на основі причетності до державної влади виводиться поняття політичного насилля. Межі розуміння як соціального, так і політичного насилля є наразі досить дискусійними. У науковій літературі виявляються підходи, які як абсолютизують насилля, так і звужують вплив зазначеного явища до мінімуму.

Найважливішим критерієм для класифікації насилля є використання в цьому процесі зброї. Немає жодних сумнівів, що збройне насилля є насиллям. Основною метою більшості неозброєних видів соціального та політичного насилля слід вважати – запобігання озброєним формам протистояння. Збройне насилля є явищем політичним – особливим засобом та методом соціально-політичного протиборства, граничним ступенем примусу опонента та підпорядкування його своїй волі шляхом застосування збройної сили або загрози її застосування. З огляду на сутність та види державного суверенітету, з яким прямо пов’язане існування політичної системи, збройне насилля можна класифікувати на внутрішнє та зовнішнє, що має певні види.

Питання для самоперевірки.

1. Що таке насилля і як його стримують у суспільстві?
2. Які фактори впливають на стримування насилля в соціумі?
3. У чому полягає різниця між соціальним і політичним насиллям?
4. Чому межі розуміння соціального та політичного насилля вважаються дискусійними?
5. Як у науковій літературі трактують насилля:

абсолютизуючи чи мінімізуючи його значення?

6. Який критерій є найважливішим для класифікації насилля?

7. Як визначається збройне насилля і чому його без сумнівів слід вважати насиллям?

8. Яка основна мета більшості неозброєних видів соціального та політичного насилля?

9. Чому збройне насилля вважається явищем політичним?

10. Як збройне насилля пов'язане з державним суверенітетом та політичною системою?

11. На які види класифікується збройне насилля залежно від його спрямованості?

12. У чому полягає різниця між внутрішнім та зовнішнім збройним насиллям?

2. Зовнішнє збройне насилля.

Найбільший вплив на функціонування та зміну політичних систем здійснює війна. Водночас сутнісні основи цього виду зовнішнього збройного насилля є найбільш дискусійними, особливо сьогодні, коли з'явилися новітні форми та засоби її ведення. Проте ключовими кваліфікаційними характеристиками війни є масштабність, пріоритетність саме збройних засобів вирішення протиріч та особливий стан усього суспільства. Воєнний конфлікт є дуже подібним явищем, але відрізняється меншими масштабами застосування зброї, не передбачає розірвання дипломатичних стосунків між суперниками й особливого стану усього суспільства. Цілковитим логічним є комплексно розглядати вплив цих феноменів на політичну систему, що, до речі, спрощує теоретичну проблему, пов'язану з наявністю або відсутністю факту оголошення війни під час сучасних збройних конфліктів.

Простежується намагання певних дослідників розглядати міжнародний тероризм або як тип, або як засіб ведення сучасної війни. Проте цей феномен є самостійним видом збройного насилля. Терористична діяльність має принципово антиетатистський характер, а застосування (приховано або вочевидь) подібних методів державними структурами перетворює це явище на диверсію або приховану агресію. Окрім того, самостійними видами зовнішнього збройного насилля слід також уважати геноцид та агресію. Ці феномени кваліфікуються міжнародним гуманітарним

правом як тяжкі злочини, характерною ознакою яких є одностороннє застосування сили.

Питання для самоперевірки.

1. Яке з явищ зовнішнього збройного насилля має найбільший вплив на функціонування політичних систем?

2. Які кваліфікаційні характеристики війни вирізняють її серед інших форм збройного насилля?

3. У чому полягає основна відмінність між війною та воєнним конфліктом?

4. Чому особливий стан усього суспільства є ключовим елементом війни?

5. Як впливають війна і воєнні конфлікти на політичну систему?

6. Чому теоретична проблема оголошення війни є актуальною для сучасних збройних конфліктів?

7. Як деякі дослідники трактують міжнародний тероризм у контексті війни?

8. Чому міжнародний тероризм вважається самостійним видом збройного насилля?

9. У чому полягає антиетатистський характер терористичної діяльності?

10. Як змінюється сутність тероризму, якщо до нього вдаються державні структури?

11. Чому геноцид і агресія кваліфікуються як самостійні види зовнішнього збройного насилля?

12. Яка ключова характеристика відрізняє геноцид та агресію від інших видів збройного насилля?

13. Як міжнародне гуманітарне право кваліфікує геноцид та агресію?

14. Що спільного та відмінного між тероризмом, геноцидом і агресією як видами зовнішнього збройного насилля?

3. Війна та воєнний конфлікт у практиці функціонування політичних систем різних типів.

Війна та/або воєнний конфлікт є одним із провідних факторів, що вплинули на появу перших політичних систем. Вони стають невід'ємним елементом політичного процесу в період

становлення раннях держав та поступово формують світ-імперію, основною логікою якої є завоювання та податкова експлуатація. Західний світ мав певні політичні особливості як в античний, так і в середньовічний період. Однак війна не виключалась з арсеналу основних засобів функціонування політичних систем цього регіону.

Становлення нової світ-економіки докорінно змінило логіку функціонування політичних систем. Невід'ємним елементом політичного процесу стають колоніальні завоювання та світові війни за гегемонію. Основною причиною збройних конфліктів другої половини ХХ ст. слід уважати протиборство провідних політичних систем у межах конвенційних обмежень. Розпад соціалістичного табору, процеси глобалізації та інформатизації, а також використання новітніх засобів ведення війни призвели до докорінних змін у формах реалізації зовнішнього збройного насилля.

Застосування США на початку 1990-х рр. високотехнологічної зброї, як результату конвенційних обмежень другої половини ХХ ст., призвело до пошуку опонентами дієвої протидії та поширенню тероризму. Зазначене мало також і зворотній ефект, зокрема, це вплинуло на перегляд форм реалізації збройного насилля розвиненими країнами. Як наслідок, в основу нових військових доктрин провідних держав була покладена тактика, застосована терористами, що, нарешті, призвело до появи та поширення феномену, який дістав численні назви: «асиметрична війна», «війна низької інтенсивності», «нетринітарна війна», «війна керованого хаосу» тощо.

Сьогодні вказані види зовнішнього збройного насилля характеризуються асиметричністю та хаотичністю, дією як регулярних, так і нерегулярних формувань, масовими злочинами проти людськості, широким застосуванням диверсій, провокацій, інформаційних операцій та фінансово-економічних інструментів. Під впливом докорінних змін у світі змінилися і цілі збройного насилля. На сьогодні провідною метою агресії вже є не захоплення ресурсів, поневолення народу або окупації чужих земель, а повне підпорядкування політичної системи супротивника. Неодмінним елементом сучасних збройних конфліктів є також застосування інформаційного впливу на

масову аудиторію.

Питання для самоперевірки.

1. Як війна та воєнні конфлікти вплинули на становлення перших політичних систем?

2. Яка логіка функціонування політичних систем ранніх держав світ-імперії?

3. Чому війна була невід'ємною складовою функціонування політичних систем західного світу в античний і середньовічний періоди?

4. Як становлення нової світ-економіки вплинуло на характер зовнішнього збройного насилля?

5. Які причини світових війн за гегемонію?

6. Чим були обумовлені збройні конфлікти другої половини ХХ ст.?

7. Як розпад соціалістичного табору та процеси глобалізації змінили форми зовнішнього збройного насилля?

8. Який вплив мало застосування високотехнологічної зброї США у 1990-х рр. на розвиток сучасних форм збройного насилля?

9. Що таке «асиметрична війна», «війна низької інтенсивності» та «війна керованого хаосу»? У чому їх особливості?

12. Як змінились цілі зовнішнього збройного насилля наприкінці ХХ на початку ХХІ ст.?

13. Які новітні засоби збройного насилля застосовуються у сучасних конфліктах?

14. Яку роль відіграє інформаційний вплив у сучасних збройних конфліктах?

15. Чому масові злочини проти людськості характерні для сучасного зовнішнього збройного насилля?

4. Агресія: вплив на глобальний політичний процес штучно сконструйованого виду збройного насилля.

Концепт «агресія» як самостійний вид зовнішнього збройного насилля був створений після завершення останньої тридцятирічної війни за гегемонію та став однією із основ системи безпеки сучасної світ-економіки. Протягом усього

періоду державно організованого існування людства й до середини ХХ ст. агресію неможливо та недоцільно відокремлювати від таких феноменів, як війна та воєнний конфлікт. Однак штучно створена, юридична категорія «агресія» поступово набула реального політичного наповнення й впливу на міжнародні та внутрішньодержавні процеси. Насамперед зазначене пов'язано з формуванням та поширенням явища прихованої агресії, що дістало безліч назв: «конвенційна війна», «проксі війна», «війна в лімітрофах» тощо. У подальшому, аналізований феномен став одним із основних факторів появи сучасних форм зовнішнього збройного насилля, у межах якого початковий етап є, по суті, агресією, що навіть не фіксується та не усвідомлюється країною-жертвою.

Питання для самоперевірки.

1. Коли і як виник концепт «агресія»?
2. Чому агресію неможливо було відокремити від війни та воєнного конфлікту до середини ХХ ст.?
3. Яку роль відіграє агресія в системі безпеки сучасної світо-економіки?
4. Як юридична категорія «агресія» трансформувалась у реальне політичне явище?
5. Що таке прихована агресія, і які її сучасні прояви?
6. Що мається на увазі під термінами «конвенційна війна», «проксі війна» та «війна в лімітрофах»?
7. Як прихована агресія впливає на міжнародні та внутрішньодержавні процеси?
8. Чому початковий етап сучасних форм зовнішнього збройного насилля часто не усвідомлюється країною-жертвою?
9. У чому полягає відмінність між прихованою агресією та традиційними формами збройного насилля?
10. Яким чином агресія сприяла появі нових форм зовнішнього збройного насилля?
11. Чому агресія слід вважати штучно сконструйованим видом збройного насилля?
12. Які чинники сприяють поширенню прихованої агресії в сучасному світі?

5. Міжнародний тероризм та політичні системи сучасної світ-системи.

Тероризм як суспільно-політичне явище, виник у середині XIX ст., тобто в нестабільний період падіння британської гегемонії. Але аж до кінця 1960-х рр. він застосовувався анархістськими, національними та лівими радикальними рухами як інструмент внутрішньополітичної боротьби. Зародження міжнародного тероризму, як виду зовнішнього збройного насилля, безпосередньо пов'язане з процесами, що відбувались наприкінці 1960-х – на початку 1970-х рр. у периферії сучасної світ-системи. Своєю чергою діяльність ультралівих угруповань другої половини XX ст. теж вплинула на становлення аналізованого феномену, та лише в межах запозичення методів та засобів боротьби. Ліворадикальні терористичні організації – це вияв соціального протесту в країнах центру, який став слабшати з появою в 1990-х рр. нових можливостей реалізації творчої енергії молоді та конвертацією здобутої освіти в досить високий матеріальний рівень життя.

На становлення міжнародного тероризму як глобального, позадержавного виду зовнішнього збройного насилля вплинули два ключових фактори. По-перше, час (кінець 1960-х – початок 1970-х рр.) – період піку гегемонії США, що обумовило вибір опосередкованих, асиметричних методів боротьби. По-друге, регіон – багата на нафту периферія, тобто зона слабких державних утворень та, одночасно, перетину інтересів основних геополітичних гравців, зокрема нової транснаціональної буржуазії. Останнє орієнтує терористичну діяльність на зовнішньополітичну сферу, а саме на тиск на регіонального та міжнародного суб'єкта.

До початку XXI ст. міжнародний тероризм виріс до зовнішнього збройного насилля, що надавав можливість транснаціональному суб'єкту впливати за допомогою асиметричних засобів як на країну-гегемона, так і на глобальний політичний процес загалом. До ключових ознак, що дозволили реалізувати цей вплив, належать: непідпорядкованість діяльності терористичних угруповань міжнародним системам безпеки, зокрема ООН, та обмеженість засобів останньої в тиску на позадержавного суб'єкта. Другою ознакою є антиетатичність та

трансдордонність, що на практиці реалізується через мережевий характер застосування цього виду зовнішнього збройного насилля. До третьої ознаки належить іслам як ідеологія аналізованого феномену, що дозволяє створювати мережеву структуру та підтримувати її функціонування на глобальному рівні.

Позадержавний характер терористичних угруповань, власна фінансова база, їх очевидний зв'язок із групами, що приватизували видобуток корисних копалин та переважна більшість терактів (близько 90%) у мусульманських країнах – усе це надає підстав стверджувати, що аналізований вид збройного насилля не є засобом поширення ісламу, що постійно продукується у масовій свідомості. Це інструмент захисту інтересів сегменту транснаціональної буржуазії, яка займається продажем енергоносіїв. За допомогою терористичної практики ці глобальні суб'єкти конкурують між собою, підкорюють своїй волі урядові структури периферійних країн, створюють атмосферу хаосу, блокуючи входження на ринок західних компаній, здійснюють тиск на системоутворюючі сили світового порядку.

Питання для самоперевірки.

1. Коли і за яких обставин виник тероризм?
2. Які політичні рухи використовували тероризм для внутрішньополітичної боротьби?
3. Як зародився міжнародний тероризм, і які політичні обставини цьому сприяли?
4. У чому полягав вплив ультралівих угруповань другої половини ХХ ст. на становлення міжнародного тероризму?
5. Чому ліворадикальні терористичні організації поступово зникли в 1990-х рр.?
6. Які два ключові фактори вплинули на становлення міжнародного тероризму як глобального явища?
7. Чому багата на нафту периферія стала регіоном виникнення міжнародного тероризму?
8. Як міжнародний тероризм впливає на глобальний політичний процес початку ХХІ ст.?
9. Які ключові ознаки дозволили міжнародному тероризму

впливати на глобальний політичний процес?

10. Що означає антиетатичність та транскордонність міжнародного тероризму?

11. Яку роль відіграє іслам у структурі та функціонуванні міжнародного тероризму?

12. Чому міжнародний тероризм не слід вважати засобом поширення ісламу?

13. Як фінансова база терористичних угруповань пов'язана із глобальними енергоресурсами?

14. Яким чином терористична діяльність використовується транснаціональною буржуазією?

15. Як міжнародний тероризм впливає на політичні системи периферійних країн і системоутворюючі сили світового порядку?

Змістовний модуль Б.

1. Політико-правове регулювання збройного насилля в міжнародних відносинах.

Збройне насилля супроводжувало людську цивілізацію практично весь період її історичного розвитку. З появою такої політичної організації як держава, збройне насилля стає одним з найбільш поширених засобів реалізації її міжнародних інтересів. Паралельно з цим, з'являються і перші спроби врегулювання міждержавних відносин за допомогою політико-правових механізмів у вказаній сфері. Однак, право на застосування, при необхідності, збройного насилля вважалось беззаперечним практично до середини ХХ ст. У вказаний період людство пережило дві світові війни, а досягнення науково-технічного прогресу призвели до появи таких видів озброєнь, застосування яких ставило під сумнів існування людської цивілізації загалом. Указані процеси підштовхнули світове співтовариство до вироблення більш дієвих засобів політико-правового регулювання збройного насилля. Проте, низка військових протистоянь останніх років, у тому числі і на території нашої держави, продемонстрували суттєве зниження ефективності зазначених механізмів у ХХІ ст.

Більш-менш дієві засоби політико-правового регулювання збройного насилля почали впроваджуватись на міждержавному

рівні лише наприкінці XIX на початку XX ст. Декларування обмежень щодо вільного застосування збройного насилля розпочалось ще пізніше, а саме – з прийняття Статуту ООН у 1945 р. Вироблені міжнародні механізми запобігання збройних конфліктів у другій половині XX ст. діяли відносно ефективно. Повторення світової війни не відбулось, проте, ціла низка локальних військових протистоянь мала місце.

Перші десятиліття XXI ст. продемонстрували, суттєве зниження дієвості норм міжнародного гуманітарного права, зайвим підтвердженням цього є відсутність реальної протидії порушенню територіальної цілісності одного з членів ООН – України. На сьогоднішній день засоби та форми реалізації збройного насилля кардинально видозмінились, що фактично унеможливило застосування норм міжнародного гуманітарного права, а також усталених принципів міжнародної політики у цій сфері до більшості сучасних збройних конфліктів.

Питання для самоперевірки.

1. Як збройне насилля вплинуло на історичний розвиток людства?
2. Яким чином поява держави змінила роль збройного насилля в міжнародних відносинах?
3. Коли були здійснені перші спроби політико-правового регулювання збройного насилля?
4. Чому право на застосування збройного насилля вважалось беззаперечним до середини XX ст.?
5. Як дві світові війни вплинули на підходи до регулювання збройного насилля?
6. Чому механізми політико-правового регулювання збройного насилля почали формуватись лише наприкінці XIX – на початку XX ст.?
7. Як вплинуло прийняття Статуту ООН у 1945 р. на регулювання збройного насилля?
8. Наскільки дієвими були міжнародні механізми запобігання збройним конфліктам у другій половині XX ст.?
9. Чому перші десятиліття XXI ст. демонструють зниження ефективності міжнародного гуманітарного права?
10. Як сучасні форми та засоби збройного насилля

ускладнюють застосування норм міжнародного гуманітарного права?

11. Яким чином порушення територіальної цілісності України вплинуло на оцінку ефективності міжнародних політико-правових механізмів?

12. Чому сучасні збройні конфлікти не відповідають ustalеним принципам міжнародної політики у сфері збройного насилля?

13. Які чинники сприяли трансформації засобів і форм реалізації збройного насилля у ХХІ ст.?

14. Чи можна вважати сучасну систему міжнародного права ефективною у запобіганні локальним та глобальним конфліктам? Обґрунтуйте відповідь.

15. Які зміни у підходах до регулювання збройного насилля є необхідними для забезпечення міжнародного миру та безпеки?

План семінарських занять

Практичне заняття №1. Тема: *Сутність поняття та класифікація збройного насилля.*

(4 години)

План.

1. Поняття та основні характеристики насилля.
2. Особливості появи та фактори стримування насилля серед людей.
3. Соціальне та політичне насилля.
4. Основна сутність та визначення збройного насилля.
5. Державний суверенітет та збройне насилля.
6. Внутрішнє та зовнішнє збройне насилля.
7. Основні види внутрішнього збройного насилля.
8. Основні види зовнішнього збройного насилля.

Практичне заняття №2. Тема: *Зовнішнє збройне насилля.*

(2 години)

План.

1. Сутність, визначення та основні характеристики війни і воєнного конфлікту.
2. Міжнародний тероризм – сутність та визначення.
3. Розуміння агресії в міжнародному гуманітарному праві.
4. Визначення поняття геноцид.

Практичне заняття №3. Тема: *Війна та воєнний конфлікт у практиці функціонування політичних систем різних типів.*

(2 години)

План.

1. Війна та становлення перших політичних систем.
2. Війна та воєнний конфлікт у політичних системах світ-імперії.
3. Особливості застосування війни у західних політичних системах античного і середньовічного періоду.
4. Світ-економіка та війни за гегемонію.
5. Еволюція війни в другій половині XX – на початку XXI ст.

Практичне заняття №4 Тема: *Агресія: вплив на глобальний політичний процес штучно сконструйованого виду збройного насилля.*

(2 години)

План.

1. Поява концепту «агресія».
2. Роль феномену «агресія» в системі безпеки сучасної світо-економіки.
3. Політичні наслідки визнання агресії злочином.
4. Прихована агресія та її вплив на міжнародні і внутрішньодержавні процеси.

Практичне заняття №5. Тема: *Міжнародний тероризм та політичні системи сучасної світ-системи.*

План:

1. Політичні обставини появи міжнародного тероризму.
2. Вплив міжнародного тероризму на глобальний політичний процес початку ХХІ ст.
3. Міжнародний тероризм та антиетатичність, транскордонність й Іслам.
4. Транснаціональна буржуазія та міжнародний тероризм.

Практичне заняття №6. Тема: *Становлення політико-правового регулювання збройного насилля в міжнародних відносинах.*

(2 годин)

План:

1. Перші спроби політико-правового регулювання збройного насилля.
2. Формування підходів до регулювання збройного насилля в межах Першої та Другої світової війни.
3. Статуту ООН в частині регулювання збройного насилля.
4. Міжнародне гуманітарне право в частині запобігання міжнародному тероризму.

Практичне заняття №7. Тема: *Ефективність політико-правового регулювання збройного насилля в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.*

(2 годин)

План:

1. Міжнародні механізми запобігання збройним конфліктам у другій половині ХХ ст.
2. Зниження ефективності міжнародного гуманітарного права в перші десятиліття ХХІ ст.
3. Сучасні форми та засоби збройного насилля й можливості застосування норм міжнародного гуманітарного права.
4. Сучасні війни та воєнні конфлікти й усталені принципи міжнародної політики у сфері запобігання збройного насилля.

Практичне заняття №8. Тема: *Війна в Україні та криза сучасної системи міжнародної безпеки.*

(2 годин)

План:

1. Прихована агресія проти України (2014 р.) та застосовані міжнародні політико-правові механізми.
2. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну (2022 р.) та міжнародні політико-правові наслідки.
3. Дієвість сучасної системи міжнародного права у сфері запобігання локальним та глобальним конфліктам.
4. Необхідні зміни у підходах до забезпечення міжнародного миру та безпеки.

Питання до першого модульного контролю

1. Поняття та основні характеристики насилля.
2. Особливості появи та фактори стримування насилля серед людей.
3. Соціальне та політичне насилля.
4. Основна сутність та визначення збройного насилля.
5. Державний суверенітет та збройне насилля.
6. Внутрішнє та зовнішнє збройне насилля.
7. Основні види внутрішнього збройного насилля.
8. Основні види зовнішнього збройного насилля.
9. Сутність, визначення та основні характеристики війни і воєнного конфлікту.
10. Міжнародний тероризм – сутність та визначення.
11. Розуміння агресії в міжнародному гуманітарному праві.
12. Визначення поняття геноцид.
13. Війна та становлення перших політичних систем.
14. Війна та воєнний конфлікт у політичних системах світ-імперії.
15. Особливості застосування війни у західних політичних системах античного і середньовічного періоду.
16. Світ-економіка та війни за гегемонію.
17. Еволюція війни в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.
18. Поява концепту «агресія».
19. Роль феномену «агресія» в системі безпеки сучасної світ-економіки.
20. Політичні наслідки визнання агресії злочином.
21. Прихована агресія та її вплив на міжнародні і внутрішньодержавні процеси.
22. Політичні обставини появи міжнародного тероризму.
23. Вплив міжнародного тероризму на глобальний політичний процес початку ХХІ ст.
24. Міжнародний тероризм та антиетатичність, транскордонність й Іслам.
25. Транснаціональна буржуазія та міжнародний тероризм.

Питання до другого модульного контролю

1. Перші спроби політико-правового регулювання збройного насилля.
2. Формування підходів до регулювання збройного насилля в межах Першої та Другої світової війни.
3. Статуту ООН в частині регулювання збройного насилля.
4. Міжнародне гуманітарне право в частині запобігання міжнародному тероризму.
5. Ефективність міжнародних механізмів запобігання збройним конфліктам у другій половині ХХ ст.
6. Зниження ефективності міжнародного гуманітарного права в перші десятиліття ХХІ ст.
7. Сучасні форми та засоби збройного насилля й можливості застосування норм міжнародного гуманітарного права.
8. Сучасні війни та воєнні конфлікти й усталені принципи міжнародної політики у сфері запобігання збройного насилля.
9. Прихована агресія проти України (2014 р.) та застосовані міжнародні політико-правові механізми.
10. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну (2022 р.) та міжнародні політико-правові наслідки.
11. Ефективність сучасної системи міжнародного права у сфері запобігання локальним та глобальним конфліктам.
12. Необхідні зміни у підходах до забезпечення міжнародного миру та безпеки.

Список рекомендованої літератури

Bader, A (Bader, Anton) ; Zhurba, I (Zhurba, Ihor) ; Kladko, A (Kladko, Artem) ; Demchenko, V (Demchenko, Viacheslav) ; Rusanova, M (Rusanova, Maryna) War in the practice of functioning of different types of political systems AMAZONIA INVESTIGA Volume 12 - Issue 64 / 2023, 331-339.

Vovk, S (Vovk, Svitlana) ; Bader, A (Bader, Anton) ; Novoskoltseva, L (Novoskoltseva, Liudmyla) ; Mezhenska, O (Mezhenska, Olena) ; Zablotskyi, V (Zablotskyi, Volodymyr) Mechanisms of determination of armed violence in the modern world AMAZONIA INVESTIGA Volume 12 - Issue 66 / 2023, 347-354

Антонюк О. В. Основи етнополітики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2015. – 432 с.

Бадер А. В. Війна як чинник функціонування та зміни політичних систем // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету 2020. Вип. 19. С. 80–83.

Бадер А. В. Політико-правове регулювання збройного насилля в міждержавних відносинах. Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць. 2018. Вип. 128. С. 299-302.

Бадер А. В. Політичні системи та збройне насилля: цілісно-системний аналіз. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2020. 320 с.

Бадер А. В., Вовк С. О. Системні риси агресії як виду зовнішнього збройного насилля та російсько-українська війна. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2023. № 42. С. 136–143.

Байме К. Політичні теорії сучасності ; [пер. з нім. М. Култаєвої, М. Бойченка]. — К. : Стилос, 2008. — 396 с.

Вовк С. О., Бадер А. В. Переосмислення інституційно-функціонального наповнення національної безпеки України в умовах збройного насилля. Politicus. 2023. Вип. 4. С. 7–14.

Вовк С. О., Бадер А. В. Рефлексивний погляд на збройне насилля та теорію справедливої війни в контексті російсько-української війни. Politicus. 2023. Вип. 3. С. 23–29.

Вовк С. О., Курило В. С., Бадер А. В. Збройне насилля та формування образу ворога в контексті російської агресії. Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління. 2023. Вип. 2 (68). С. 41–

48.

Гарбадин А. Стратегії функціонування влади у розумінні М.Фуко. Вісник Харків. нац. ун-ту ім. В.Н. Каразіна. 2011. С. 21–28.

Гарбадин А., Ільницька Д. Теоретико-концептуальні засади дослідження та типологізації авторитарних режимів. Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. – 2021. № 36.

Загальна Декларація прав людини. Прийнята ООН 10 грудня 1948 р. – К., 1963.

Зенгхаас Д. Етнічні конфлікти: причини та шляхи розв'язання // Політологічні читання. – №2. – 1994.

Короткий оксфордський політичний словник / [Пер. з англ.] ; [За ред. І. Макліна, А. Макмілана]. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. 789 с.

Куць О.М. Етнополітологія: навч. посіб. / О.М. Куць. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 264с.

Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 4-ге, доп. – К.: Атіка, 2004. – 616 с.

Мудрак І. Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій. – Ірпінь, 2001. – 232 с.

Політична історія ХХ століття: Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. доп. / За ред. В. Ф. Салабая – К.: КНЕУ, 2001.

Політична історія України: Навч.-метод. посібник / І. О. Гаврилів (керівник колективу), І. В. Буковський, Р. Д. Зінкевич та ін. – Львів: НУ „Львівська політехніка”, 2009. – 43 с.

Політична історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. І. Танцюри – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 488 с.

Політична історія ХХ ст.: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. Ф. Салабай (кер. авт. колективу), Я. А. Титаренко, Л. О. Панчук та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – 156 с.

Салабай В. Ф., Федін В. П. Довідник з політичної історії ХХ століття: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 331 с.

Методичні рекомендації

**Бадер Антон Васильович,
Вовк Світлана Олександрівна**

**Міжнародні механізми врегулювання збройних
конфліктів**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для здобувачів ОС бакалавр

За редакцією авторів
Комп'ютерний макет – Бадер А. В.

Здано до склад. 06.11.2024 р. Підп. до друку 09.11.2024 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New
Roman.

Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 1,33.
Наклад 100 прим. Зам. № 74.

Видавець і виготовлювач
Видавництво Державного закладу
«Луганський національний університет імені Тараса
Шевченка»

*Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3459 від
09.04.2009 р.*